

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Ректор СНАУ

Академік НААН України

_____ В.І. Ладика

«___» _____ 2020 р.

*Програма навчальної дисципліни на
стадії апробації,
затверджена на засіданні навчально-
методичної ради факультету
ветеринарної медицини
«20» січня 2020 року, протокол № 3.
Рекомендована до розгляду на
методичній раді СНАУ*

ДІАГНОСТИКА І ТЕРАПІЯ
ВНУТРІШНІХ ХВОРОБ ТВАРИН

ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
підготовки бакалаврів

Спеціальність: 212 «Ветеринарна гігієна, санітарія і експертиза»

Факультет - *Ветеринарної медицини*

ПН 02.02 «Діагностика і терапія внутрішніх хвороб тварин»

Суми
2020 рік

Програма навчальної дисципліни «**Діагностика і терапія внутрішніх хвороб тварин**» для студентів за напрямком підготовки 212 «Ветеринарна гігієна, санітарія і експертиза»

Розробники:

Л.Г. Улько, доктор ветеринарних наук, професор
Р.В. Долбаносова, кандидат ветеринарних наук, доцент
О.В. Мусієнко, кандидат ветеринарних наук, доцент

Рецензенти:

Професор кафедри ветсанекспертизи, мікробіології, зоогігієни та безпеки і якості продуктів тваринництва
д.вет.н., професор **Касяненко О.І.**

Зав. НДКЛ, к.вет.н., ТОВ «Бровафарма» **Хомутов С.Л.**

Обговорено:

На засіданні навчально-методичної ради факультету ветеринарної медицини
«20» січня 2020 року, протокол № 3

На засіданні методичної ради СНАУ,
«_____» _____ 2020 року, протокол № _____.

Рекомендовано до затвердження за спеціальністю 211 «Ветеринарна медицина»

Вченою радою СНАУ «_____» _____ 2020 року, протокол № _____

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Діагностика і терапії внутрішніх хвороб тварин» складена відповідно до освітньо-професійної програми «Ветеринарна гігієна, санітарія і експертиза» ОС бакалавр зі спеціальності «Ветеринарна гігієна, санітарія і експертиза». Визначення, зміст, завдання та об'єкти діагностики та терапії внутрішніх хвороб тварин, її роль у формуванні лікаря ветеринарної медицини.

Основні види, методи та засоби діагностики та терапії. Новітні методи діагностики та розробка схем лікування і профілактики за внутрішніх незаразних хвороб тварин. Перспективи розвитку та вдосконалення методів діагностики внутрішніх хвороб тварин в Україні.

Предметом вивчення дисципліни є: вивчення видів, засобів та методів діагностики і терапії, основних правил та принципів діагностики хвороб різних систем організму тварин різних видів, ознайомлення з сучасним обладнанням для проведення спеціальних методів діагностики та терапії за внутрішніх хвороб тварин.

Міждисциплінарна зв'язки:

№ п/п	Перелік дисциплін, які забезпечують вивчення даної дисципліни у межах програми	Період вивчення, курс/семестр	Кафедра
1	Органічна та неорганічна хімія	1/2 – 2/3	Терапії, фармакології, клінічної діагностики та хімії
2	Клінічна діагностика	2/1-2/2	Терапії, фармакології, клінічної діагностики та хімії
3	Лікарські рослини	1,3/1,5,6	Терапії, фармакології, клінічної діагностики та хімії

№ п/п	Перелік дисциплін, вивчення яких базується на знанні даної дисципліни у межах програми	Період вивчення, курс/семестр	Кафедра
1.	Ветеринарна фармакологія	3/6 – 4/7	Терапії, фармакології, клінічної діагностики та хімії
2.	Паталогічна анатомія	1/1,2	Вірусології, патанатомії та хвороб птиці
3	Епізоотологія та інфекційні хвороби	4/7,8	Епізоотології та паразитології

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістовних модулів:

1. Загальна терапія та профілактика внутрішніх хвороб тварин.
2. Спеціальна патологія і терапія. Хвороби серцево-судинної і дихальної системи.
3. Спеціальна патологія і терапія. Хвороби системи травлення, печінки і жовчних шляхів.
4. Спеціальна патологія і терапія. Хвороби сечової, нервової, ендокринної та імунної системи.
5. Хвороби спричинені порушенням обміну речовин.
6. Хвороби молодняку, птиці та хутрових звірів.

Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою вивчення дисципліни є: оволодіння студентами теоретичними і практичними знаннями та навичками з особливостей діагностики та терапії внутрішніх хвороб тварин, вивчення основних внутрішніх незаразних хвороб тварин їх етіології, патогенезу, симптомів, перебігу, діагностики та диференційної діагностики, лікування та профілактики. Також, навчитись досліджувати хворих тварин, ставити діагноз, призначати і проводити лікування хвороб незаразної патології, інтерпретувати одержані результати, вміти аналізувати.

Основними завданнями дисципліни «Діагностика та терапія внутрішніх хвороб тварин» є: набуття елементарних навичок оцінювання здоров'я тварин з урахуванням основних клінічних ознак, використовуючи стандартні та сучасні методи дослідження. Також важливим завданням є навчитися диференціювати внутрішні хвороби тварин від інфекційних та між собою, від чого буде залежати як схема лікування так і кінцевий результат лікування.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повиненні:

знати :

Особливості та способи фіксації та приборкання тварин та дотримання техніки безпеки.

Особливості діагностики внутрішніх хвороб тварин.

Основні загальні методи клінічного дослідження.

Методи дослідження серцево-судинної, дихальної, травної, сечової, нервової систем та системи крові.

Методи, види, принципи ветеринарної терапії для тварин.

Спеціальна патологія і терапія. Визначення хвороб різних органів та систем, їх етіологію, патогенез, клінічну картину, діагностику, диференційну діагностику, лікування та профілактику.

вміти:

Проводити діагностику хвороб тварин, оформити ветеринарну документацію, охарактеризувати види, методи, принципи терапії.

Оцінювати і порівнювати біохімічні та клінічні показники здоров'я тварин.

Призначити методи та види терапії згідно принципів комплексної терапії.

Проводити різні маніпуляційні роботи (введення лікарських речовин в організм тварини, видаляти стороннє тіла із глотки, проведення очищення кишечника, тощо).

Проводити основне клінічне дослідження тварини, виявити основні клінічні ознаки захворювання, поставити діагноз, призначити лікування, виписати рецепти, розробити профілактичні заходи.

Оцінювати технологію приготування та умови зберігання дієтичних кормів.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 120 годин/ 4 кредитів ECTS

Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовний модуль 1. Загальна терапія та профілактика внутрішніх хвороб тварин

Тема 1. Вивчення основ загальної терапії

Вивчення основних правил і принципів терапії

Види терапії та їх загальна характеристика. Вивчення етіотропної терапії. Вивчення патогенетичної терапії та її зв'язок з іншими видами терапії. Вивчення неспецифічної стимулювальної терапії: різновиди і механізм дії. Протеїно – та імуностимулювальна терапія.

Відпрацювання видів терапії (етіотропна, патогенетична, рефлексотерапія, замінна терапія, фармакотерапія, фітотерапія, дієтотерапія), методів терапії (фізіотерапія та фізіопрофілактика, електротерапія, гідро- та термотерапія, механотерапія), терапевтичної техніки (методи введення лікарських речовин, зондування, додаткові методи). Оформлення клінічної документації, вивчення звітності та обліку у ветеринарній медицині

Тема 2. Ознайомлення з загальною профілактикою внутрішніх хвороб тварин.

Вивчення ролі ветеринарної науки і практики у профілактиці внутрішніх незаразних хвороб тварин. Аналіз та особливості профілактики внутрішніх хвороб тварин у господарствах різної форми власності.

Особливості клінічного обстеження хворих тварин.

Вивчення основних вимог що до особистої гігієни, техніки безпеки під час дослідження та лікування тварин та при роботі з хворими тваринами. Проведення диспансеризації сільськогосподарських тварин: аналіз виробничих показників, умов утримання та годівлі, визначення клінічного статусу, аналіз якості кормів, проведення лабораторних досліджень.

Тема 3. Вивчення етапів та завдань диспансеризації тварин, її теоретичні основи.

Вивчення основних етапів та завдань диспансеризації тварин, її теоретичні основи та практичні аспекти. Особливості диспансеризації тварин різних видів.

Змістовний модуль 2. Спеціальна патологія і терапія. Хвороби серцево-судинної і дихальної системи.

Тема 4. Діагностика і терапія хвороб серцево-судинної системи.

Класифікація, поширення. Загальні симптоми і синдроми хвороб серцево-судинної системи. Вивчення хвороб перикарда (травматичний перикардит). Проведення дослідження тварин у разі захворювання серцево-судинної системи: хвороби міокарда, ендокарда, судин, пороки серця. Вивчення класифікації хвороб, встановлення діагнозу, призначення та проведення лікувально-профілактичних заходів.

Тема 5. Діагностика і терапія хвороб дихальної системи.

Класифікація, поширення, синдроми і симптоми при хворобах органів дихання.

Діагностика і терапія бронхітів (етіологія, патогенез, клініка, діагноз, диференційний діагноз, лікування та профілактика) Дослідження тварин у разі захворювання хвороби легень запального характеру: класифікація пневмоній за етіологією, ступенем ураження, характером ексудату. Вивчення катаральної пневмонії (етіологія, патогенез, клініка, діагноз, диференційний діагноз, лікування та профілактика), хвороби легень незапального характеру, класифікація емфізем, хвороби плеври. Класифікація пневмоній: ателектатична, метастатична, гіпостатична, аспіраційна, некротична, гнійна.

Змістовний модуль 3. Спеціальна патологія і терапія. Хвороби системи травлення, печінки і жовчних шляхів.

Тема 6. Діагностика і терапія хвороб системи травлення.

Поширення хвороб, синдроми захворювання органів травлення. Дослідження тварин з хворобами ротової порожнини, стравоходу, передшлунків та сичуга: гіпотонія і атонія передшлунків (етіологія, патогенез, клініка, діагноз, диференційний діагноз, лікування та профілактика), шлунку та кишок: гастрит, виразкова хвороба, гастроентерит. Вивчення хвороб шлунку і кишок з синдромом кольок: розширення шлунку, катаральна ентералгія, метеоризм кишечника, застій, обтурація, механічна непрохідність та тромбоемболія).

Тема 7. Діагностика і терапія хвороб печінки і жовчних шляхів та очеревини.

Класифікація та поширення хвороб печінки. Синдроми захворювань печінки і жовчних шляхів.

Вивчення гепатиту (паренхіматозний і гнійний). Гепатодистрофія (жирова і токсична, амілоїдоз печінки). Цироз печінки. Диференціальна діагностика, лікування і профілактика хвороб печінки. Вивчення хвороб жовчних шляхів: жовчнокам'яна хвороба, холецистит і холангіт.

Дослідження тварин з хворобами очеревини. Перитоніт. Водянка черевної порожнини. Диференціальна діагностика, лікування і профілактика.

Тема 8. Діагностика і терапія хвороб підшлункової залози.

Класифікація. Вивчення основних синдромів хвороб підшлункової залози: больовий, холестатичний і зовнішньосекреторної недостатності. Панкреатит, кіста і

пухлини підшлункової залози, атрофія підшлункової залози (етіологія, патогенез, клінічні симптоми, діагноз, диференційний діагноз, лікування та профілактика).

Змістовний модуль 4. Спеціальна патологія і терапія. Хвороби сечової, нервової, ендокринної та імунної системи.

Тема 9. Діагностика і терапія хвороб нирок і сечових шляхів.

Класифікація та основні синдроми хвороб сечовидільної системи.

Вивчення хвороб нирок: гломерулонефрит (нефрит), пієлонефрит та його ускладнення (пери- і паранефрит, піонефроз), абсцес нирки, нефросклероз, нефроз (нефротичний синдром), гідронефроз. Диференціальна діагностика, лікування і профілактика хвороб нирок.

Вивчення хвороб сечових шляхів: уроцистит. нейрогенна дисфункція сечового міхура (спазм сфінктера, парез і параліч сечового міхура). Сечокам'яна хвороба (нефро- і уролітіаз). Хронічна гематурія великої рогатої худоби. Захворювання нижніх відділів сечовивідних шляхів: непрохідність уретри і уретрит, встановлення діагнозу, призначення та проведення лікувально-профілактичних заходів.

Тема 10. Діагностика і терапія хвороб нервової системи.

Класифікація і синдроми хвороб нервової системи.

Судинні розлади головного мозку, теплове перегрівання (гіпертермія), сонячний удар (гіперінсоляція); ішемія і гіперемія головного мозку та його оболонок. Водянка шлуночків мозку (гідроенцефалія).

Вивчення хвороб головного і спинного мозку та мозкових оболонок запального характеру: менінгіт, енцефаліт, мієліт, менінгоенцефаліт, менінгомієліт.

Функціональні нервові хвороби: неврози, епілепсія, еклампсія. Стрес та його профілактика.

Тема 11. Діагностика і терапія хвороб ендокринної системи.

Вивчення причин і механізмів розвитку ендокринопатій та їх класифікація. Дисфункція гіпоталамуса і гіпофіза. Нецукровий діабет. Хвороби надниркових залоз: гіпоадренокортицизм і синдром Кушинга. Порушення ендокринної функції підшлункової залози. Цукровий діабет. Хвороби прищитоподібних залоз: гіпопаратиреоз, післяродова гіпокальціємія. Хвороби щитоподібної залози: гіпотиреоз, ендемічний зоб, дифузний токсичний зоб. Порушення ендокринної функції тимуса.

Тема 12. Діагностика і терапія хвороб системи крові.

Класифікація хвороб системи крові.

Вивчення анемії: постгеморагічна, гіпопластична (мієлотоксична і аліментарно-дефіцитна) і гемолітична (токсична, післяродова гемоглобінурія корів, пароксизмальна гемоглобінурія, ізо- та аутоімунна). Лікування та профілактика анемії. Геморагічні діатези: гемофілія і тромбоцитопенія.

Пухлинні ураження системи крові (гемобластози): лейкози (лейкемія), гематосаркоми.

Тема 13. Діагностика і терапія хвороб імунної системи.

Аутоімунні хвороби. Загальна характеристика аутоімунних хвороб. Ідіопатичні хвороби: аутоімунна гемолітична хвороба новонароджених тварин, аутоімунні гемолітичні анемії собак і кішок (АГА), аутоімунний дерматоз (червона вовчанка). Диференціальна діагностика, лікування і профілактика хвороб імунної системи.

Загальні механізми алергічних реакцій. Медіатори алергічних реакцій, їх біологічна дія. Методи діагностики алергічних хвороб. Загальні принципи і методи лікування алергічних хвороб: антигістамінні і протизапальні, серцеві та спазмолітичні засоби. Фітотерапія за алергічних хвороб.

Змістовний модуль 5. Хвороби спричинені порушенням обміну речовин. Хвороби молодняку, птиці та хутрових звірів.

Тема 14. Діагностика і терапія хвороб, що спричинені порушенням обміну речовин.

Класифікація, поширення, особливості перебігу та діагностика.

Діагностика і терапія хвороб, що зумовлені переважним порушенням білкового, вуглеводного та ліпідного обмінів: кетоз корів і овець, міоглобінурія, ожиріння, аліментарна дистрофія.

Хвороби, зумовлені порушенням обміну макроелементів: остеодистрофія (аліментарна, ензоотична, вторинна), гіпомагніємія (пасовищна тетанія), післяродова гіпофосфатемія.

Мікроелементози тварин Поширення, загальні принципи діагностики і профілактики. Йодна недостатність. гіпокобальтоз, гіпокупроз, недостатність цинку (параксратоз поросят), марганцю, фтору, селену. Надлишок фтору, бору, селену, нікелю, стронцію і молібдену.

Гіповітамінози. Недостатність жиророзчинних вітамінів: А, D, Е, К. Недостатність водорозчинних вітамінів: тіаміну, рибофлавіну, нікотинової кислоти, піридоксину, ціанокобаламіну, аскорбінової кислоти. Гіпервітамінози А і D. Диференціальна діагностика, лікування і профілактика тварин з порушення обмінних процесів.

Тема 15. Діагностика і терапія хвороб молодняку.

Поширення хвороб молодняку. Особливості вікової фізіології молодняку. Імунний захист новонародженого молодняку. Імунодефіцитний стан молодняку.

Класифікація хвороб молодняку. Антенатальна гіпотрофія. Гостра гіпоксія інтра- і неонатального періодів.

Неонатальні хвороби із синдромом діареї: казеїно-безоарна хвороба, молозивний токсикоз, диспепсія. Диференціальна діагностика, лікування та профілактика шлунково-кишкових хвороб новонароджених тварин. Омфаліт і омфалофлебіт.

Метаболічні хвороби молодняку: гіпоглікемія, гіїонластична анемія поросят, телят і ягнят; D-гіповітаміноз (рахіт); білом'язова хвороба молодняку; ензоотична атаксія ягнят.

Хвороби органів травлення. Періодична тимпанія рубця у телят і ягнят. Безоарна хвороба.

Тема 16. Діагностика і терапія хвороб птиці.

Вивчення хвороб ембріонів: ембріональна патологія та хвороби, спричинені порушенням режиму інкубації. Особливості імунної реактивності птиці.

Хвороби системи дихання: риніт, синусит, ларинготрахеїт, бронхопневмонія, аероцистит (пневмоаероцистит).

Хвороби органів травлення: стоматит, запалення і закупорення вола, аліментарний гастрит (кутикуліт), диспепсія молодняку, гастроентерит, клоацит.

Хвороби органів яйцеутворення: сальпінгіт і сальпінгоперитоніт (жовтковий перитоніт), недорозвинення яєчника і яйцепроводу, утруднена яйцекладка.

Метаболічні хвороби. Хвороби, спричинені порушенням макро- і мікроелементів. Гіповітамінози А, D, E, K і групи B. Гіпервітамінози. Сечокислий діатез, аптеріоз і випадання пера, пероз в індиченят та курчат, канібалізм, білом'язова хвороба. Хвороби, спричинені порушенням мікроклімату, гіпо- і гіпертермія. Загальна профілактика неінфекційних хвороб птиці.

Тема 17. Діагностика і терапія хвороб хутрових звірів.

Біологічні особливості хутрових звірів. Поширення внутрішніх хвороб хутрових звірів.

Вивчення респіраторних хвороб, риніт, бронхопневмонія.

Хвороби системи травлення: стоматит, гостре розширення шлунка, гастроентерит, інвагінація кишок, копростаз. Гепатодистрофія у хутрових звірів.

Хвороби нирок і сечових шляхів: гломерулонефрит, пієлонефрит, уро-цистит, уролітіаз. Синдром дизурії.

Хвороби нервової системи: самоїдання. Хвороби крові: аліментарна анемія.

Хвороби обміну речовин, гіповітамінози А, D, E, C, K і групи B. Токсикоз вагітних самок. Лактаційне виснаження самок.

Хвороби шкірного покриву, січення і випадіння волосся.

Профілактика хвороб хутрових звірів.

14. Рекомендована література

1. Цвіліховський М.І., Береза В.І., Січкарь В.С., Чумаченко В.Ю., Колтун Є.М., Макарін А.О., Голопура С.І. Внутрішні хвороби тварин. Практикум.- 2-ге вид. перероблене та доповнене. – За ред. проф. Цвіліховського. – К., Арістей. – 2005. – 148 с.
2. Герасименко В.Г., Герасименко М.О., Цвіліховський М.І., Коцюмбас І.Я., Захаренко М.О., Ображей А.Ф., Головка А.М. Біотехнологія. Підручник. – Під заг. ред. проф. В.Г. Герасименка. – К.: Фірма «ІНКІОС». – 2006. – 647 с.
3. Колесник В.Я., Михайлюк М.М., Любецький В.Й. Лікування дрібних тварин із застосуванням нетрадиційних методів. – Навч. посібник. – К., ПП «Графіка». - 2006. – 61 с.
4. Костюк В.К., Цвіліховський М.І., Любецький В.Й. та ін. Тестові завдання для визначення мінімальних ознак професійної кваліфікації випускників вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації Мін АП України освітньо-кваліфікаційного рівня «Спеціаліст» напряму підготовки 1305 «Ветеринарна медицина». – К.: Аграрна освіта. – 2007. – 44 с.

5. Береза В.І., Білан Л.Л., Цвіліховський М.І., Методика ведення ветеринарних дисциплін. – К., Арістей. – 2010. – 158 с.
6. Козачок В.С., О.О.Скиба, Цвіліховський М.І. Клінічне дослідження екзотичних тварин. – К., Арістей. – 2010. – 248 с.
7. Руденко А.Ф., Цвіліховський М.І., Руденко А.А., Руденко П.А., Якимчук О.М., Немова Т.В. Диференціальна діагностика хвороб великої і дрібної рогатої худоби. – Луганськ, Вид-во Еталон-2. – 2012. – 412 с.
8. Левченко В.І., Кондрахін І.П., Влізло В.В., Головаха В.І., Судаков М.О., Мельник Й.Л., Чумаченко В.Ю., Богатко Л.М., Лисенко В.В., Папченко І.В. Внутрішні хвороби тварин: Підручник. – Біла Церква, 2012. – 528 с.
9. Руденко А.Ф., Цвіліховський М.І., Недосєков В.В., Руденко П.А., Руденко А.А., Грушанська Н.Г., Костенко В.М. Диференційна діагностика хвороб свиней: навчальний посібник – Луганськ: «Еталон-2», 2013 – 360 с.
10. Цвіліховський М.І., Береза В.І., Січкач В.С., Голопура С.І., Грушанська Н.Г., Скиба О.О., Лазаренко П.В., Руденко А.А. Внутрішні хвороби тварин: Підручник. – 3-є видання, перероблене та доповнене – К.: Аграрна освіта, 2014. – 514 с.
11. Цвіліховський М.І., Береза В.І., Немова Т.В., Палюх Т.А., Канівець О.М. Професійна підготовка фахівців ветеринарної медицини: навчальний посібник – К.: «Компрінт», 2014. – 187 с.
12. Цвіліховський М.І., Костюк В.К., Сорока Н.М. Тестів завдання для проведення зовнішнього незалежного оцінювання якості підготовки фахівців ОКР «Бакалавр» напряму «Ветеринарна медицина». – К.: «Аграр Медіа Груп», 2014. – 239 с.

4 Форма підсумкового контролю успішності – залік

5. Засоби діагностики успішності навчання – тестовий контроль